

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

INSTITUTUL PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

400697 Cluj Napoca
Str. Gavril Muzicescu, nr. 5
Tel: 0364 103 154; 0364 116 261
Fax: 0364 103177
E-mail: office@ispmn.gov.ro
www.ispmn.gov.ro

▪ cărți

Bejan, Raluca: *Decentring Race. The Politics of Welcoming Ukrainians in Romania.* CEU Press, 2026, 315 p.

Când Rusia a invadat Ucraina în 2022 și oamenii au început să fugă din țară, ospitalitatea manifestată de țările vecine față de ucraineni a contrastat puternic cu reticenta acestora de a găzdui refugiați din Africa și Orientul Mijlociu. Criticii au sugerat că Europa îi tratează pe refugiații din Ucraina mai favorabil decât pe cei din Sudul Global și au atribuit această diferență rasei. Folosind România drept studiu de caz și bazându-se pe 51 de interviuri cu reprezentanți ai societății civile, activiști comunitari și oficiali ai statului român, precum și pe 25 de interviuri cu studenți internaționali care se aflau în Ucraina la momentul invaziei, *Decentring Race* nuanțează perspectiva care identifică rasa drept factorul principal în clasificarea refugiaților ca fiind fie „merituoși”, fie „nemerituoși”. Alături de naționalitate, etnie, religie, clasă socială, gen și politici rasiale locale, lucrarea aduce în prim-plan realitățile geopolitice și cadrul legislativ bipartit UE-Ucraina ca factori care au influențat acordarea drepturilor de mobilitate transnațională.

Sursă: [Amsterdam University Press](#).

Hershcovitz, Sylvia - Judith Tydor Baumel-Schwartz (eds.): *In Search of Romanian Jewry Before, During, and After the Holocaust.* Routledge, 2026, 242 p.

Cercetarea despre România și Holocaust s-a dezvoltat lent de-a lungul celor opt decenii care au trecut de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, însă există numeroase aspecte care necesită investigații suplimentare. Printre acestea se numără studiile referitoare la gen, artă, comemorare și memorializare, literatură, identitate, precum și memoriile personale și profesionale ale supraviețuitorilor evrei din România aparținând celei de-a doua și celei de-a treia generații. Volumul oferă o perspectivă transgenerațională asupra studiilor dedicate evreilor din România, oferindu-le cititorilor o imagine de ansamblu asupra cercetărilor referitoare la diferite epoci și abordând o varietate de teme.

Sursă: [Taylor and Francis](#).

Kóczé, Angéla: *Romani women at the edge of neoliberal Europe Discursive emancipation and structural violence.* Manchester University Press, 2026, 256 p.

Volumul analizează modul în care femeile rome navighează prin sărăcia rasializată, inegalitatea

de gen și restructurarea neoliberală în întreaga Europă. Bazându-se pe cercetări etnografice desfășurate pe termen lung, volumul susține că mecanismele și politicile de incluziune ale Uniunii Europene, în ciuda promisiunilor de emancipare, reproduc adesea forme de violență structurală limitând posibilitățile politice, sociale și economice ale femeilor rome. Prin intermediul unor studii de caz din Ungaria și din alte regiuni ale Europei, cartea examinează paradoxurile activismului, strategiile de supraviețuire, precum și munca emoțională și politică necesară pentru a face față unor medii instituționale ostile. Volumul evidențiază modul în care femeile transformă marginalitatea în rezistență și solidaritate și pledează pentru o viziune redefinită asupra incluziunii, întemeiată pe justiție și pe realitățile vieții cotidiene.

Sursă: [Manchester University Press](#).

Mateoc, Raluca: *The Memory of Romanian Rural Socialism (1949-1989). Shapes and Reflections in Life Stories, Archives and Local Museums*. Lit Verlag, 2025, 310 p.

Cum își amintesc comunitățile rurale trecutul socialist marcat de coerciție, adaptare și creativitate? Carte explorează memoria socialismului rural românesc dintr-o perspectivă de *longue durée*, evidențiind modalități complementare și, uneori, concurente de rememorare a trecutului. Concentrându-se asupra revoltelor țărănești, deportărilor, colectivizării agriculturii, muncii în funcție de gen, lumilor sociale ale romilor, instituțiilor, consumului și nostalgiei, volumul dezvăluie texturile culturale ale vieții cotidiene în socialism, care rămân adesea absente în istoriile oficiale. Această cercetare etnografică arată modul în care oamenii obișnuiți au negociat puterea statului, au reinterpretat tradițiile și au construit sensuri care continuă să modeleze identitățile postsocialiste.

Sursă: [Lit Verlag](#).

Turda, Marius - [Zsuzsa Bokor](#) - Tudor Georgescu - Adrian-Nicolae Furtună : *De la Ungaria Mare la România Mare. Sânge, rasă și națiune*. Polirom, 2026, 528 p.

Până relativ recent, istoria eugeniei din Europa Centrală și de Est era aproape necunoscută atât specialiștilor, cât și publicului larg. În perioada cuprinsă între sfârșitul secolului al XIX-lea și finalul celui de-al Doilea Război Mondial, Ungaria și România au trecut prin modificări teritoriale și transformări demografice profunde. În această perioadă, eugeniiști români și maghiari, dar și cei germani au publicat substanțial despre așa-zisa știință a îmbunătățirii rasei umane, s-au organizat în societăți academice, au organizat dezbateri publice și prelegeri populare, au influențat politici sanitare, de sănătate publică și educaționale. De asemenea, unii dintre ei au contribuit la formularea și apoi punerea în practică a politicilor de excludere socială și purificare etnică, de la deportări și schimburi de populație până la Holocaust. Lucrarea trasează carierele științifice ale unor eugeniiști reprezentativi din cele două țări și descrie totodată modul în care fiecare dintre ei a articulat științific teoriile eugenice propuse. Mai mult, acești autori și ideile lor

eugenice sunt contextualizați pentru a-și putea găsi locul în domeniul mai larg al istoriografiei, dar și în dezbaterile curente despre memorie, moșteniri culturale, istorie comună și, nu în ultimul rând, despre resurgența etnonaționalismelor.

Sursă: [Polirom](#).

■ reviste, articole

Biliuță, Ionuț: The Other Catholics during the Holocaust: The Romanian Greek Catholic Church and Jews in Romania (1918-1948). *Yad Vashem Studies*, vol. 54, nr. 1, 2026.

O analiză a bazei de date „Drepti între popoare” a Memorialului Yad Vashem relevă faptul că majoritatea celor care au salvat evreii transilvăneni de la deportarea la Auschwitz erau membri ai unei singure comunități religioase: Biserica Greco-Catolică. A doua cea mai mare biserică din România în perioada interbelică, greco-catolicii au încercat să-și păstreze statutul privilegiat și autonomia atât în față de autoritățile române tot mai centralizatoare, cât și față de Vaticanul preocupat de consolidarea caracterului catolic al Bisericii. Percepuți în permanență drept „outsideri” de către statul român și de Biserica Ortodoxă dominantă, uniții români au manifestat viziuni ultranaționaliste și antisemite.

Articolul susține că greco-catolicii i-au salvat pe evrei și i-au protejat de deportare în 1944 din motive legate de violențele dezlănțuite de Ungaria împotriva românilor în urma Arbitrajului de la Viena din 1940, de îndelungata lor experiență în gestionarea conviețuirii cu numeroase minorități etnice și religioase și de orientarea politică antifascistă și antitotalitară a acestor clerici greco-catolici. Articolul oferă câteva răspunsuri preliminare la mai multe întrebări de cercetare. Cum s-a manifestat antisemitismul în comunitățile greco-catolice după 1918? De ce, dincolo de explicația istorică evidentă a mâniei și resentimentului față de maghiari și germani ca urmare a Arbitrajului de la Viena, au ales greco-catolicii să ignore sancțiunile dure impuse de statul ungar și să-i salveze pe evrei de la deportare? În ce măsură știau episcopii uniți și, prin intermediul acestora, clerul Vaticanului despre aceste acțiuni salvatoare? Cum au reacționat autoritățile Vaticanului atunci când s-au confruntat cu participarea catolicilor maghiari la Holocaust și cu rezistența greco-catolicilor români față de acesta? Ce s-a întâmplat cu salvatorii și făptașii greco-catolici după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial și odată cu instaurarea regimului comunist în România?

Sursă: [Yad Vashem](#).

Cupcea, Adriana - Metin Omer: Unveiling Invisible Identities in Romania. Millet, Turkish Tinsmiths, and Davulcu. *Nationalities Papers*, 2026, 1-26.

<https://doi.org/10.1017/nps.2026.10181>

Articolul își propune să analizeze originile și procesele de autoidentificare și heteroidentificare ale unor comunități din Dobrogea (România) identificate din perspectivă externă drept romi musulmani. Imaginea de sine și imaginea celorlalți sunt procese analizate din perspectiva teoriilor etnicității formulate de Richard Jenkins, care face distincția între categorizarea socială, ca proces extern de definire, și identificarea de grup, ca proces intern, generat din interiorul grupului. În primul rând, sunt analizate grupurile care au fost plasate într-o poziție de autoritate externă și practicile utilizate de acestea pentru a impune anumitor grupuri o identitate și o etichetă socială deconectate de discursul de autoidentificare. În al doilea rând, este ascultată vocea acestor grupuri, examinând procesele lor de autoidentificare, inclusiv motivațiile care stau la baza alegerii unei anumite identități etnice sau etno-religioase. Din punct de vedere metodologic, cercetarea se bazează pe interpretarea informațiilor obținute prin metode calitative: interviuri semi-structurate și interviuri de tip istorie de viață, realizate cu membri ai comunităților care se definesc drept *millet*, spoitori turci și *davulcu*, precum și cu membrii grupului majoritar român și ai altor grupuri etnice locale semnificative. De asemenea, cercetarea se bazează pe observație participativă și, nu în ultimul rând, pe discuții informale purtate în șapte comunități urbane din regiune.

Peti, Lehel: The reasons and functions of conversion to Pentecostalism in a Roma community in Moldavia, Romania". *Tabula*, the online journal of the Museum of Ethnography in Budapest, 2/2025.

Materialul etnografic care stă la baza acestui studiu a fost colectat de autor în timpul cercetării de teren desfășurate în perioada 2013-2017. Cercetarea de teren a avut loc într-o comunitate numeroasă de romi ursari care locuiesc într-un sat din Moldova și ai cărei membri s-au convertit în mare parte de la creștinismul ortodox la penticostalism la sfârșitul anilor 1990 și începutul anilor 2000. Analiza de față explorează condițiile în care comunitatea de romi a adoptat penticostalismul, motivele care au stat la baza acestei convertiri și rolurile pe care penticostalismul le îndeplinește în viața romilor. După o scurtă prezentare istorică a trecutului recent al romilor, autorul descrie principalele caracteristici socioculturale ale comunității și prezintă situația actuală a acesteia, după care detaliază poveștile convertirii religioase prin intermediul a cinci studii de caz.

Mijloacele de subzistență ale comunității de romi se bazează în principal pe migrație, care poate fi împărțită în două tipuri: una care presupune „migrația pentru cerșetorie”, orientată în principal către țările din nordul Europei, și cealaltă care implică stabilirea pe termen lung în țările Europei Occidentale. Ca urmare a migrației, comunități penticostale alcătuite din romi au apărut și în Anglia și Franța, constituindu-se în principal de-a lungul rețelelor de rudenie și legăturile comunității de romi ursari studiate. Autorul analizează convertirea religioasă în cadrul acestei comunități de romi în raport cu literatura de specialitate care examinează din

perspectivă teoretică convertirile religioase ale romilor din Europa de Est. Autorul susține că, prin intermediul sistemului de valori al penticostalismului, în cadrul comunității au loc schimbări semnificative asociate procesului de modernizare. În plus, susține că, prin idealul de a fi „renăscut”, concept central al penticostalismului, este urmărită depășirea identității rome stigmatizate.

Sursă: [Tabula](#).

■ despre buletinul informativ Noutăți

Scopul proiectului este colectarea și difuzarea informațiilor despre lucrările științifice recent apărute în domeniul cercetării minorităților naționale din România, respectiv evenimentele de importanță majoră din această arie. Lucrările științifice și evenimentele incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea buletinului informativ sunt rugați să ne contacteze la adresa: centru.doc@ispmn.gov.ro.